

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.8.112>

УДК 657.1:005.332.4:005.941

*О. І. Костирко,
аспірант, Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С. З. Гжицького*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-3154-8018>

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

*О. Kostyrko,
PhD Student, Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and
Biotechnologies, Lviv, Ukraine*

FEATURES OF BUSINESS PROCESS ACCOUNTING

Стаття присвячена обґрунтуванню трактування бізнес-процесів як об'єктів обліку, що відповідають критеріям нематеріальних активів і формують довгострокову економічну вигоду підприємства. Автором розкрито відмінності бізнес-процесів від традиційних активів, уточнено критерії ідентифікації (контроль, майбутні вигоди, достовірна оцінка, відокремлюваність) і запропоновано артефакти підтвердження (описи, діаграми, моделі, матриці відповідальності, регламенти). Оцінку вартості рекомендовано здійснювати за допомогою витратного, дохідного і порівняльного підходів з можливістю комбінування та тестування на предмет знецінення. Запропоновано інтеграцію реєстру процесів із системами ERP і BPM для підвищення прозорості, керованості та

трасованості рішень. Практична значущість роботи полягає у створенні рамки, що уможлиблює інвентаризацію процесного капіталу, коректну оцінку його впливу на фінансові показники та підвищення ефективності управління витратами.

The article is devoted to substantiating the interpretation of business processes as accounting objects that meet the criteria of intangible assets and form long-term economic benefits for an enterprise. The purpose of the study is to specify the conditions for recognition, approaches to valuation, and disclosure of such assets in financial statements. The methodology includes a systematic review of scientific publications, a comparative analysis of the provisions of the National Accounting Regulation (Standard) (NAR) and International Financial Reporting Standards (IFRS), as well as conceptual modeling of accounting policies for different types of processes. The differences between business processes and traditional assets are revealed, the identification criteria (control, future benefits, reliable measurement, separability) are clarified, and confirmation artifacts (descriptions, diagrams, models, responsibility matrices, regulations) are proposed. It is recommended to perform valuation using the cost, income, and comparative approaches with the possibility of combining and testing for impairment. Elements of accounting policy are formulated: initial valuation of self-created and acquired processes, use of account 127, procedure for revaluation and write-down, criteria for classifying expenses as capitalization or period expenses. Approaches to determining the useful life and depreciation methods are justified, and situations of indefinite life are outlined. The integration of the process register with ERP and BPM systems is proposed to increase the transparency, manageability, and traceability of decisions. The practical significance lies in the creation of a framework that enables the inventory of process capital, the correct assessment of its impact on financial indicators, and the improvement of cost management efficiency. Limitations are related to the lack of unified standards and industry specifics. Prospects for further research include the development of industry-specific methodologies, empirical validation of assessment models, and legal recognition of the status of business processes as assets. The proposed approach can be used by managers and accountants to develop internal regulations, by auditors to assess fair value and the relevance of disclosures, and by information system developers to build

integrated accounting modules that support the life cycle of business processes within ERP, BPM, and BI platforms.

Ключові слова: *бізнес-процес, активи підприємства, об'єкти обліку, управління витратами, інтелектуальна власність, методи оцінки, нематеріальні активи, фінансова звітність.*

Keywords: *business process, enterprise assets, accounting objects, cost management, intellectual property, valuation methods, intangible assets, financial reporting.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розгляд бізнес-процесів як специфічних об'єктів бухгалтерського обліку підприємства, що функціонують як активи, зумовлює потребу їх чіткого трактування як об'єктів витрат, облік яких нині теоретично недостатньо опрацьовано та методично не врегульовано. Унаслідок цього виникають практичні труднощі з достовірною вартісною оцінкою таких витрат і ускладнюється вимірювання реальної результативності менеджерської діяльності за показником її впливу на загальноекономічні підсумки діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з управління бізнес-процесами та обліку нематеріальних активів засвідчує наявність двох провідних напрямів: (1) праці, у яких управління бізнес-процесами розглядається як управлінська дисципліна без акценту на вартісну оцінку; (2) роботи з проблематики обліку нематеріальних активів без належної деталізації ролі бізнес-процесів.

У працях, що належать до першого напрямку, вітчизняні та закордонні науковці розглядають бізнес-процеси як інструмент досягнення стратегічної ефективності підприємства. Наприклад, у статті «Особливості застосування реінжинірингу бізнес-процесів на вітчизняних підприємствах» [1] А. Мельник та Т. Соловійова трактують реінжиніринг бізнес-процесів як

метод інноваційного розвитку, аналізують еволюцію поняття, взаємозв'язок із реструктуризацією підприємства, передумови впровадження та супровідні виклики. Автори також наводять приклади міжнародних компаній, що успішно застосували реінжиніринг для підвищення ефективності своїх процесів. Водночас питання обліку бізнес-процесів висвітлено опосередковано: увагу зосереджено на оцінюванні поточного стану та ідентифікації проблем під час трансформації процесів, тоді як процедури вартісної оцінки, критерії визнання та методика відображення таких процесів як активів у бухгалтерському обліку залишаються нерозкритими.

Автори В. Шарко та А. Нікітішин у статті «Управління бізнес-процесами підприємства: процесний підхід» аналізують специфіку застосування процесного підходу в управлінні бізнес-процесами підприємств торгівлі, розкривають категоріальний апарат («бізнес-процес», «процесний підхід»), подають класифікацію підходів до управління бізнес-процесами та пропонують етапну модель впровадження процесного управління на підприємствах торгівлі. Поза увагою дослідників залишається аналіз бізнес-процесу як об'єкта обліку та пов'язаних атрибутів, зокрема оцінювання вартості бізнес-процесу, його класифікація як активу та питання відображення в реєстрах бухгалтерського обліку [2].

У статті «Управління бізнес-процесами та методи їх удосконалення для забезпечення інноваційного розвитку підприємств» Д. Багорка та А. Верцева досліджують роль управління бізнес-процесами в контексті інноваційного розвитку підприємств. Автори наголошують, що ефективне управління бізнес-процесами є ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності компаній в умовах швидких ринкових змін і цифрової трансформації. Бізнес-процеси розглядають як основу діяльності, у межах якої кожен процес створює цінність для клієнта. Головна теза полягає в тому, що їхнє вдосконалення забезпечує кращу адаптацію до ринку, сприяє впровадженню інновацій і зростанню продуктивності. Запропоновано низку методів поліпшення: реінжиніринг бізнес-процесів (BPR), концепцію

безперервного вдосконалення (кайдзен), усунення втрат і неефективностей у межах Lean-менеджменту, зниження дефектності та підвищення якості за підходом Six Sigma, бенчмаркінг, а також автоматизацію через BPM-системи.

Автори підкреслюють, що комплексний підхід до оптимізації процесів дає змогу не лише зменшити витрати, а й забезпечити інноваційний прорив. Водночас питання обліку бізнес-процесів у вузькому розумінні – їхньої системної фіксації, інвентаризації, документування, формування каталогів тощо – у статті практично не висвітлено. Зазначено лише загальні потреби в «аналізі», «моделюванні» та «вивченні» процесів, проте не подано конкретних підходів або методик ведення обліку бізнес-процесів. Не розглянуто такі інструменти, як каталоги та реєстри процесів, стандартизація та формалізація процесних моделей (зокрема BPMN), системи документування, класифікація та типізація процесів. Отже, аспект обліку бізнес-процесів залишається поза увагою авторів, хоча він є критично важливим для подальшого аналізу та вдосконалення [3].

У книзі «Dwoiste zarządzanie procesami biznesowymi w erze gospodarki cyfrowej» (Подвійне управління бізнес-процесами в епоху цифрової економіки) Р. Sliż і В. Jackowska описують концепцію подвійного (бімодального) управління бізнес-процесами в умовах цифрової економіки [4].

Цей підхід поєднує традиційні методи управління з сучасними технологіями та інноваціями, зумовленими цифровізацією. Автори підкреслюють, що в динамічному бізнес-середовищі організації мають адаптувати свої стратегії та процеси, щоб ефективно конкурувати і задовольняти потреби клієнтів. Книга висвітлює сутність, передумови та умови подвійного управління бізнес-процесами, що дає змогу інтегрувати експлуатаційний і дослідницький режими за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Водночас питання обліку бізнес-процесів – їхньої систематичної фіксації, інвентаризації, документування, формування реєстру процесів тощо – не перебувають у фокусі книги. Попри докладний

аналіз концепції подвійного управління та наголос на інтеграції традиційних методів із сучасними технологіями, конкретні аспекти обліку бізнес-процесів не розглянуто; таким чином, залишається прогалина в описі їхнього обліку [4].

Стаття «Nowe perspektywy zarządzania procesowego: w kierunku synchronizacji cyklów życia wiedzy i procesów» M. Szelański та J. Fazlagić висвітлює еволюцію підходів до управління бізнес-процесами, зосереджуючись на переході від традиційного статичного BPM до динамічного управління процесами та управління кейсами. Автори зазначають, що лише близько 30 % процесів в організаціях є статичними, тоді як решта потребує гнучкіших підходів. Розглянуто інтеграцію адаптивних методів управління проєктами з адмініструванням бізнес-процесами, що дає змогу працівникам змінювати стандартні процедури під час виконання відповідно до конкретного контексту та власного досвіду. Це сприяє підвищенню ефективності й адаптивності організацій в умовах швидких змін. Водночас питання бухгалтерського чи фінансового відображення бізнес-процесів не розкрито: увагу зосереджено на управлінських аспектах і методологіях удосконалення процесів, а не на фінансовому обліку та звітності [5].

На противагу вищевказаним темам існують наукові розвідки, які розкривають облік нематеріальних активів, проте без деталізації ролі бізнес-процесів. Наприклад, автори Н. Овсюк і М. Лесько в статті «Облік нематеріальних активів згідно національних та міжнародних стандартів: шляхи вдосконалення» [6] порівнюють підходи до обліку нематеріальних активів за НП(С)БО та МСФЗ, описують методи визнання, оцінки, амортизації та розкриття інформації. Автори акцентують на проблемах відображення активів інтелектуальної власності. Водночас у статті бракує уваги до обліку бізнес-процесів. Бізнес-процеси згадуються лише опосередковано – у контексті формування нематеріальної вартості або через управління знаннями, а облік самих бізнес-процесів як активів, їх

інвентаризація чи структурування не аналізується. Дослідник М. Ваґ у статті «Wartości niematerialne i prawne – ujmowanie i prezentacja» [7] аналізує правила визнання та представлення нематеріальних активів відповідно до польського законодавства, МСФЗ та US GAAP. Автор звертає увагу на проблеми обмеженого відображення таких нематеріальних активів, як бренди, знання або відносини, які часто залишаються поза балансом. Водночас у статті бракує аналізу обліку бізнес-процесів. Вони згадуються лише опосередковано – як частина вартості підприємства, що не відображається у фінансовій звітності. Однак облік процесів як активів, їхня фіксація чи інвентаризація в статті не розглядаються. Авторка О. Grzybek у статті «Zasoby niematerialne jako przedmiot badań w naukach ekonomicznych» [8] розглядає нематеріальні ресурси як ключовий чинник формування вартості підприємства. Вона класифікує такі ресурси, як знання, компетенції, відносини, організаційна культура, а також бізнес-процеси, які згадуються як частина організаційного капіталу. Таким чином, у статті простежується зв'язок між нематеріальними активами та бізнес-процесами. Проте, попри згадку про значення процесів, конкретні аспекти їх обліку як активів, зокрема документування, систематизація чи оцінка залишаються не розкритими. Науковець Е. Wiszniowski у статті «Dylematy postrzegania wartości niematerialnych i prawnych» [9] аналізує різні інтерпретації нематеріальних активів у бухгалтерському, правовому та управлінському контекстах. Він наголошує на проблемах їх ідентифікації, оцінки та визнання, особливо в умовах економіки знань. Бізнес-процеси згадуються лише в загальному контексті нематеріальної вартості, але не розглядаються як об'єкти обліку. У статті відсутній аналіз методів інвентаризації, систематизації чи обліку бізнес-процесів як складників нематеріальних активів. Таким чином, існує потреба в інтегрованому підході, що поєднає управлінські аспекти бізнес-процесів з їх вартісною оцінкою та відображенням у бухгалтерському обліку як нематеріальних активів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). З урахуванням обмеженості публікацій з окресленої проблематики і недостатнього рівня науково-теоретичної спрацьованості та методичної досконалості у сфері обліку бізнес-процесів, можна виокремити низку цілей, що потребують більш чіткого наукового, аналітичного та методичного визначення й оцінки їх можливого практичного застосування.

Насамперед необхідно актуалізувати визначення бізнес-процесу в контексті його використання як окремого об'єкта бухгалтерського обліку в процедурах управління господарською діяльністю. Це передбачає регламентування та ідентифікацію складу витрат, розроблення методики їх вартісної оцінки, обґрунтування щодо віднесення до відповідної групи витрат, а також аналіз проблем амортизації таких витрат тощо. З огляду на це, у дослідженні сформульовано низку завдань, зокрема: що зарахувати до бізнес-процесу як активу підприємств, як визначати вартість бізнес-процесу, як оцінювати термін корисної дії бізнес-процесів та їх амортизацію, особливості обліку бізнес-процесів у інформаційних системах тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні системи управління підприємством побудовані на основі бізнес-процесів або так званого процесного управління. Так, М. Hammer та J. Champy [10], які одними з перших використали термін «бізнес-процес» в управлінській термінології, окреслили його як сукупність різних видів діяльності, коли «на вході» використовується один чи більше видів ресурсів, а на «виході» створюється продукт, що представляє цінність для споживача. Існують інші погляди на трактування цього терміна, які розкривають його ключові характеристики залежно від мети дослідження.

У більшості публікацій зміст поняття «бізнес-процеси» означено як сталу послідовність цілеспрямованих і взаємопов'язаних дій та операцій, які здійснюються в рамках підприємства з метою виробництва продукту чи надання послуги. Бізнес-процес охоплює взаємодію різних структурних підрозділів підприємства, залучає людські, матеріальні та фінансові ресурси

для їх опрацювання чи перетворення та має певну мету, яку потрібно досягти.

Незалежно від того, до якої групи належать бізнес-процеси (основні, забезпечувальні, процеси управління чи розвитку) вони виступають інструментами організації діяльності підприємства та ефективного управління ним. Кожна з груп бізнес-процесів відіграє свою детерміновану роль під час формування результатів діяльності підприємства і його вартості.

Бізнес-процеси можуть бути виконані на різних рівнях в організації, від окремих відділів до всього підприємства. Вони можуть бути автоматизовані чи виконуватися вручну, можуть включати стандартні дії або бути унікальними для конкретного підприємства. Підприємство може створювати бізнес-процеси самостійно або ж придбавати готові бізнес-процеси для використання відповідно до своїх потреб, наприклад, на умовах франшизи.

Теорія управління трактує бізнес-процеси як активи, адже їх конструювання чи використання в управлінській діяльності вимагає певних витрат, що обумовлює потребу в їх трактуванні як специфічних об'єктів обліку.

Окремі нормативно-правові акти України регулюють облік бізнес-процесів як необоротних активів підприємства, які за своєю природою є нематеріальними активами, що можна описати та ідентифікувати за допомогою відповідних артефактів, зокрема:

- діаграм бізнес-процесів – графічних зображень, які показують послідовність дій і процесів, необхідних для досягнення певної мети в бізнесі. Найбільш популярними типами діаграм бізнес-процесів є блок-схеми, UML-діаграми, діаграми потоків даних;

- опису процесів – текстові документи, які описують дії та процеси, що необхідні для досягнення певної мети в бізнесі. Описи процесів можуть бути написані у формі інструкцій для співробітників, керівництва процесом, або у формі документації зі стандартами та процедурами;

– форм і шаблонів – стандартних форм і шаблонів, які використовуються для збору та обробки даних у процесі бізнесу. Наприклад, форми заповнення замовлення, шаблони контрактів, форми звітності;

– матриць відповідальності – таблиць, які вказують, які співробітники відповідають за конкретні дії та завдання в рамках процесу;

– моделей бізнес-процесу – візуальних або математичних моделей, які описують послідовність та залежності між процесами в бізнесі;

– бізнес-правил – формалізованих правил, які встановлюють, як має працювати бізнес-процес і які можуть включати правила прийняття рішень, правила перевірки даних, правила контролю доступу до інформації, а також будь-які інші правила, що встановлюються в організації;

– автоматизованих робочих потоків бізнес-процесу (воркфлоу) – відображення бізнес-процесу за допомогою спеціального програмного забезпечення, що дає змогу автоматично керувати послідовністю дій і подій у рамках процесу і може охоплювати автоматизацію різноманітних завдань, зокрема автоматичну обробку даних, автоматичне відправлення повідомлень та інформації, автоматичне призначення завдань та визначення пріоритетів, автоматичний контроль над виконанням завдань тощо.

Для успішного функціонування підприємства важливо мати чітку картину бізнес-процесів, що відбуваються в організації, їхніх залежностей і взаємодії. Кваліфіковане управління бізнес-процесами може допомогти зменшити витрати, підвищити якість продукції чи послуг, поліпшити клієнтський досвід і збільшити загальну ефективність підприємства.

За визначенням, до нематеріальних активів належать немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані та утримуватися підприємством із метою використання протягом періоду понад один рік (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, надання послуг чи адміністративних потреб.

Бізнес-процеси відповідають цим критеріям, тому на них поширюються правила та підходи, які використовуються для обліку

нематеріальних активів. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку відомостей про нематеріальні активи та розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначає НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи». Для цього доцільно застосовувати рахунок 127 «Інші нематеріальні активи» разом із такими нематеріальними активами, як права на здійснення діяльності та/або використання економічних та інших привілеїв тощо.

Відповідно до цих вимог, необхідно відображати витрати на самостійний дизайн і розробку чи придбання бізнес-процесів від інших фізичних або юридичних осіб, які обліковуються за первісною вартістю, а також суму дооцінки бізнес-процесів. Вибуття бізнес-процесів через їх неактуальність для підприємства і неможливість отримання надалі економічних вигод від їх використання, а також у разі уцінки бізнес-процесів у зв'язку зі зниженням їх ефективності також має знаходити відображення в обліку. Усі операції, які забезпечують відображення бізнес-процесів в обліку, оформлюють первинними документами з дотримання відповідних вимог.

Визначення вартості бізнес-процесу може бути виконано за допомогою різних методів, зокрема:

- методом порівняльної оцінки – вартість бізнес-процесу визначається шляхом порівняння його з аналогічними процесами в інших компаніях, які мають подібні розміри та функціонують у схожих умовах. Цей метод може допомогти визначити наскільки ефективним є бізнес-процес у порівнянні з конкурентами;

- методом витрат, який охоплює оцінку вартості бізнес-процесу шляхом визначення витрат на його здійснення. Для цього необхідно враховувати витрати на оплату праці, витрати на матеріали та інші витрати, що пов'язані з процесом;

- методом доходів, який вимагає визначення очікуваних доходів або зекономлених коштів, які будуть здійснені завдяки бізнес-процесу. Оцінка вартості бізнес-процесу проводиться шляхом визначення потенційних

доходів і чистого прибутку, які можуть бути здійснені в результаті його реалізації;

- методом ринкової вартості, який полягає в оцінці вартості бізнес-процесу, відповідно до ринкових умов, у яких він діє. Цей метод вимагає вивчення ринку та визначення того, яка вартість може бути прийнятна для певного бізнес-процесу;

- методом дисконтування через визначення поточної вартості бізнес-процесу на основі майбутніх очікуваних доходів. Вартість бізнес-процесу оцінюється шляхом дисконтування очікуваних доходів на поточний момент часу. Це означає, що більш віддалені потоки доходу мають меншу вагу в процесі визначення вартості бізнес-процесу, оскільки майбутні доходи мають меншу ймовірність і вплив на вартість, аніж доходи, які можна отримати в ближчому майбутньому.

Окрім того, можна використовувати комбінації цих методів для отримання більш точної оцінки вартості бізнес-процесу. Зокрема можна використовувати метод витрат разом із методом порівняльної оцінки, щоб визначити вартість бізнес-процесу, з огляду на його ефективність у порівнянні з конкурентами.

З урахуванням вищевказаних методів варто зазначити, що оцінка вартості бізнес-процесу є досить складним процесом і вимагає детального аналізу та вивчення його взаємодії з іншими процесами в компанії. Оцінка вартості бізнес-процесу є важливим етапом прийняття рішень про фінансування, інвестування та оптимізацію бізнесу.

Оцінка терміну корисної дії бізнес-процесу як активу є важливим елементом управління бізнесом, що безпосередньо визначає період відображення в обліку на підприємстві. Оцінка терміну корисної дії бізнес-процесу може бути проведена такими способами:

- аналіз трендів та історичних даних, що дає уявлення про те, як довго бізнес-процес може бути корисним у майбутньому. Наприклад, якщо бізнес-процес працював протягом останніх п'яти років і його ефективність не

зменшувалася, то можна припустити, що його корисний термін становить ще декілька років;

- аналіз конкурентного середовища може дати уявлення про те, наскільки довго бізнес-процес може бути корисним на ринку. Якщо конкуренти також використовують подібний бізнес-процес, то можна припустити, що його корисний термін триватиме довше;

- аналіз змін у законодавстві дає змогу зрозуміти вплив на актуальність і термін корисної дії бізнес-процесу. Наприклад, якщо змінюється законодавство, що регулює використання технологій або виробничих процесів, то це може вплинути на термін корисної дії бізнес-процесу;

- аналіз технологічних змін показує термін корисної дії бізнес-процесу. Наприклад, якщо нові технології з'являються на ринку, то це може призвести до того, що бізнес-процес втрачає свою актуальність;

- експертна оцінка може бути використана для оцінки терміну корисної дії бізнес-процесу. Експерти можуть відповісти на запитання про те, які фактори можуть впливати на термін корисної дії бізнес-процесу та які є перспективи його розвитку;

- вивчення залежностей бізнес-процесу від інших сфер і критеріїв бізнесу, з-поміж яких бізнес-модель, організація роботи на підприємстві чи у відділі. Наприклад, якщо бізнес-процес є складовою частиною більшої системи чи процесу, його термін корисної дії може залежати від терміну корисної дії цієї системи або процесу.

Дискусійним є питання щодо амортизації бізнес-процесів як об'єктів обліку та чіткого визначення строку їх корисного використання. За основу можна брати мінімальні строки амортизації, встановлені в Податковому кодексі України або очікуваний період користування бізнес-процесом чи очікуваний термін виробництва продукту, до якого належить даний бізнес-процес. Відповідно до п. 26 НП(С)БО 8, встановлений строк корисного використання бізнес-процесу як нематеріального активу потрібно зазначити в розпорядчому акті підприємства під час зарахування його на баланс.

Разом із тим, потрібно враховувати, що не підлягають амортизації нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання, тому, якщо бізнес-процес не має визначеного строку корисного використання, його не амортизують. Метод амортизації нематеріального активу підприємство обирає з урахуванням умов отримання майбутніх економічних вигод. Якщо для бізнес-процесу такі умови визначити неможливо, то амортизацію нараховують із застосуванням прямолінійного методу.

Облік бізнес-процесів в інформаційних системах на підприємстві має свої особливості, зумовлені впливом окремих факторів:

- відповідність законодавству – облік бізнес-процесів має відповідати вимогам законодавства та нормативно-правових актів бухгалтерського обліку;

- тип інформаційної системи – облік бізнес-процесів може залежати від типу та функціональності інформаційної системи, що використовується на підприємстві;

- особливості та розмір підприємства – облік бізнес-процесів може залежати від розміру підприємства та його специфіки. Наприклад, для невеликих підприємств може бути доцільно використовувати простіші та менш витратні методи обліку.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У результаті проведеного дослідження встановлено, що:

- 1) бізнес-процеси можуть та мають бути об'єктами обліку, адже відповідають критеріям нематеріальних активів відповідно до національних і міжнародних стандартів;

- 2) витрати на формування, удосконалення або придбання бізнес-процесів доцільно визнавати в обліку як інвестиції в інтелектуальну власність, що генерує довгострокову економічну вигоду;

- 3) існує прогалина в нормативному врегулюванні та методології обліку бізнес-процесів, що ускладнює їхню системну інвентаризацію, вартісну оцінку, амортизацію та відображення у фінансовій звітності;

4) оцінка вартості бізнес-процесів може здійснюватися різними методами (витратним, дохідним, ринковим, порівняльним або методом дисконтування) залежно від мети обліку та типу процесу;

5) ідентифікація та облік бізнес-процесів потребують їх формалізації для забезпечення прозорості, керованості та юридичної ідентифікації через створення відповідних артефактів – діаграм, моделей, шаблонів, інструкцій або матриці відповідальності;

6) питання амортизації та строку корисної дії бізнес-процесів є дискусійними та потребують подальшої конкретизації в контексті НП(С)БО 8, зокрема щодо умов визнання таких активів як з визначеним, так і невизначеним строком використання;

7) інформаційні системи обліку мають адаптуватися до обліку бізнес-процесів, з урахуванням вимог законодавства, особливостей компанії, функціональності системи та рівня автоматизації.

З огляду на виявлені методологічні прогалини, перспективними напрямками подальших наукових розвідок у сфері обліку бізнес-процесів є:

1) розроблення уніфікованих підходів до вартісної оцінки бізнес-процесів для цілей бухгалтерського та управлінського обліку;

2) формування стандартів опису та документального підтвердження бізнес-процесів як нематеріальних активів;

3) удосконалення підходів до амортизації бізнес-процесів з урахуванням змін технологічного середовища, бізнес-моделей і галузевої специфіки;

4) інтеграція даних про бізнес-процеси в системи управлінського обліку, ERP та BPM для забезпечення прозорості облікових процедур;

5) моделювання впливу обліку бізнес-процесів на ключові фінансово-економічні показники підприємства;

6) аналіз юридичної практики щодо визнання бізнес-процесів як об'єктів права чи об'єктів обліку в господарських справах;

7) обґрунтування необхідності нормативного закріплення обліку бізнес-процесів у чинному законодавстві та НП(С)БО.

Література

1. Мельник А. О., Соловійова Т. М. Особливості застосування реінжинірингу бізнес-процесів на вітчизняних підприємствах. *Економічний форум*. 2020. № 3. С. 63–70. URL: <https://e-forum.com.ua/uk/journals/tom-10-3-2020/osoblivosti-zastosuvannya-reinzhiniringu-biznes-protsesiv-na-vitchiznyanikh-pidpriyemstvakh> (дата звернення: 11.08.2025).
2. Шарко В. В., Нікітішин А. О. Управління бізнес-процесами підприємства: процесний підхід. *Вісник Хмельницького національного університету*. Серія: Економічні науки. 2020. № 4 (Т. 2). С. 268–273. URL: https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/11/vknu-es-2020-n-4-t2-284_46.pdf (дата звернення: 11.08.2025).
3. Багорка Д. А., Верцева А. О. Управління бізнес-процесами та методи їх вдосконалення для забезпечення інноваційного розвитку підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 66. С. 116–124. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4569/4512> (дата звернення: 11.08.2025).
4. Sliż P., Jackowska B. Dwoiste zarządzanie procesami biznesowymi w erze gospodarki cyfrowej. Warszawa: Difin, 2024. URL: <https://ksiegarnia.difin.pl/dwoiste-zarzadzanie-procesami-biznesowymi-w-erze-gospodarki-cyfrowej> (data dostępu: 11.08.2025).
5. Szelaḡowski M., Fazlaḡić J. Nowe perspektywy zarządzania procesowego: w kierunku synchronizacji cyklów życia wiedzy i procesów. W: Olesiński Z. (red.), *Składniki turkusowych organizacji*. Warszawa: Difin, 2020. URL: <https://bazawiedzy.ue.poznan.pl/info/article/UEP175e557c8398436bac9ccbf174dbdc03/> (data dostępu: 11.08.2025).

6. Овсюк Н. В., Лесько М. О. Облік нематеріальних активів згідно національних та міжнародних стандартів: шляхи вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 31. С. 92–97. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/698> (дата звернення: 11.08.2025).
7. Bąk M. Wartości niematerialne w polityce rachunkowości przedsiębiorstwa. W: Wartości niematerialne i prawne – ujmowanie i prezentacja / red. Edward Wiszniowski. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 190. Wrocław: Wydawnictwo UE we Wrocławiu, 2011. s. 11–21. URL: https://www.dbc.wroc.pl/Content/32051/PDF/Wiszniowski_Wartosci_Niematerialne_i_Prawne_2011.pdf (data dostępu: 11.08.2025).
8. Grzybek O. Zasoby niematerialne jako przedmiot badań w naukach ekonomicznych. Katowice: Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 2018. URL: https://www.ue.katowice.pl/fileadmin/_migrated/content_uploads/06_O.Grzybek_Zasoby_niematerialne.pdf (data dostępu: 11.08.2025).
9. Wiśniowski E. Dylematy postrzegania wartości niematerialnych i prawnych. W: Wartości niematerialne i prawne – ujmowanie i prezentacja / red. Edward Wiszniowski. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 190. Wrocław: Wydawnictwo UE we Wrocławiu, 2011. s. 209–225. URL: https://www.dbc.wroc.pl/Content/32051/PDF/Wiszniowski_Wartosci_Niematerialne_i_Prawne_2011.pdf (data dostępu: 11.08.2025).
10. Hammer M., Champy J. Reengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution. New York: HarperBusiness, 1993. URL: <https://books.google.com/books?id=VpYgWyc16twC> (date of access: 11.08.2025).

References

1. Melnyk, A.O. and Soloviova, T.M. (2020), “Features of business process reengineering application at domestic enterprises”, *Ekonomichnyi forum*, [Online] vol. 3, pp. 63–70, available at: <https://e-forum.com.ua/uk/journals/tom->

10-3-2020/osoblivosti-zastosuvannya-reinzhiniringu-biznes-protseiv-na-vitchiznyanikh-pidpriyemstvakh (Accessed 11 August 2025).

2. Sharko, V.V. and Nikitishyn, A.O. (2020), “Enterprise business process management: process approach”, *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, [Online], vol. 4, no. 2, pp. 268–273, available at: https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/11/vknu-es-2020-n-4-t2-284_46.pdf (Accessed 11 August 2025).

3. Bahorka, D.A. and Vertseva, A.O. (2024), “Business process management and methods of their improvement to ensure innovative development of enterprises”, *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol. 66, pp. 116–124, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4569/4512> (Accessed 11 August 2025).

4. Sliż, P. and Jackowska, B. (2024), “Dual business process management in the digital economy era”, available at: <https://ksiegarnia.difin.pl/dwoiste-zarzadzanie-procesami-biznesowymi-w-erze-gospodarki-cyfrowej> (Accessed 11 August 2025).

5. Szelaḡowski, M. and Fazlagić, J. (2020), “New perspectives on process management: towards synchronization of knowledge and process life cycles”, *Components of turquoise organizations*, Difin, Warsaw, available at: <https://bazawiedzy.ue.poznan.pl/info/article/UEP175e557c8398436bac9ccbf174dbdc03/> (Accessed 11 August 2025).

6. Ovsiuk, N.V. and Lesko, M.O. (2021), “Accounting for intangible assets in accordance with national and international standards: ways of improvement”, *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol. 31, pp. 92–97, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/698> (Accessed 11 August 2025).

7. Bąk, M. (2011), “Intangible values in the accounting policy of the enterprise”, *Wartości niematerialne i prawne – ujmowanie i prezentacja, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, vol. 190, pp. 11–21, available at: https://www.dbc.wroc.pl/Content/32051/PDF/Wiszniowski_Wartosci_Niematerialne_i_Prawne_2011.pdf (Accessed 11 August 2025).

8. Grzybek, O. (2018), “Intangible resources as a subject of research in economic sciences”, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice,

available at:
https://www.ue.katowice.pl/fileadmin/_migrated/content_uploads/06_O.Grzybek_Zasoby_niematerialne.pdf (Accessed 11 August 2025).

9. Wiśniowski, E. (2011), “Dilemmas in the perception of intangible assets”, *Wartości niematerialne i prawne – ujmowanie i prezentacja*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, vol. 190, pp. 209–225, available at:
https://www.dbc.wroc.pl/Content/32051/PDF/Wiszniowski_Wartosci_Niematerialne_i_Prawne_2011.pdf (Accessed 11 August 2025).

10. Hammer, M. and Champy, J. (1993), *Reengineering the corporation: a manifesto for business revolution*, HarperBusiness, New York, available at:
<https://books.google.com/books?id=VpYgWyc16twC> (Accessed 11 August 2025).

Стаття надійшла до редакції 13.08.2025 р.